

Postrzeganie struktury społecznej

Znak jakości przyznany CBOS przez
Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 23 stycznia 2019 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

W jednym z naszych ostatnich sondaży¹ po sześciu latach przerwy powróciliśmy do problematyki postrzegania struktury społecznej². W okresie dzielącym oba badania zmniejszyło się zróżnicowanie dochodów w gospodarstwach domowych mierzone współczynnikiem Giniego (z poziomu 0,338 w roku 2013 r. do 0,299 w roku 2018), dochód rozporządzalny na osobę zwiększył się z 1299 zł w 2013 r. do 1693 zł w 2018 r.³, a płaca minimalna wzrosła z poziomu 1600 zł brutto do 2250 zł w roku 2019 (obecnie wynosi ona 2600 zł). W tym czasie wprowadzona została minimalna stawka godzinowa, która również zwiększa się dynamicznie – w roku 2017 wynosiła 13 zł brutto, w roku 2019 – 14,7 zł, a obecnie sięga 17 zł. W ciągu ostatnich sześciu lat znacząco zmalała stopa bezrobocia. We wrześniu 2013 roku, gdy przeprowadzaliśmy poprzedni sondaż, stopa bezrobocia rejestrowanego sięgała 13%, natomiast w listopadzie 2019 wynosiła ona 5,1%⁴.

Poprawa obiektywnych wskaźników znajduje odzwierciedlenie w subiektywnym postrzeganiu własnego położenia materialnego. W stosunku do 2013 roku bardzo wyraźnie polepszyły się oceny warunków materialnych gospodarstw domowych, postrzeganie kondycji zakładów pracy oraz sytuacji na rynku pracy⁵.

ZMIANY W POSTRZEGANIU STRUKTURY SPOŁECZNEJ

Obecnie polskie społeczeństwo postrzegane jest w bardziej egalitarny sposób niż w latach dziewięćdziesiątych. Aktualnie – po raz pierwszy w historii naszych badań – najczęściej do opisu struktury społecznej wybierany jest model, w którym najliczniejsze są warstwy średnie (28%, typ D). W ciągu ostatnich sześciu lat odsetek w ten sposób postrzegających nasze społeczeństwo wzrósł dwukrotnie (z 14% do 28%), natomiast w latach dziewięćdziesiątych liczba badanych w ten sposób je charakteryzujących była relatywnie niewielka (8–10%).

---

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (354) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 7–17 listopada 2019 roku na liczącej 944 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

² Zob. komunikat CBOS „Postrzeganie struktury społecznej”, październik 2013 r. (oprac. B. Roguska).

³ Zob. *Sytuacja gospodarstw domowych w 2018 r. w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych*, GUS, 30.05.2019 r.

⁴ <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/bezrobocie-rejestrowane/>

⁵ Zob. komunikat CBOS „Nastroje społeczne w grudniu”, grudzień 2019 r. (oprac. B. Badora) oraz wcześniejsze komunikaty na ten temat.

Stosunkowo często Polska postrzegana jest jako kraj, w którym większość ludzi sytuuje się w dolnej części hierarchii społecznej. Blisko co czwarty badany (23%) porównuje dzisiejsze społeczeństwo polskie do piramidy (typ B). Zgodnie z tym modelem, poczynając od dołu, każde kolejne piętro struktury społecznej jest mniej liczne od poprzedniego. Zauważyć można, że takie postrzeganie polskiego społeczeństwa straciło na popularności w stosunku do roku 2013 (o 10 punktów procentowych). Z kolei więcej badanych niż sześć lat temu do opisu polskiego społeczeństwa wybrało kształt zbliżony do piramidy, w którym warstwa najniższa jest mniej liczna niż kolejna (typ C, wzrost z 12% do 19%). Znacznie rzadziej (13%) niż sześć lat temu (o 18 punktów mniej), a także rzadziej niż w latach dziewięćdziesiątych (spadek o 38 punktów w stosunku do 1992 roku), do opisu społeczeństwa wybierany jest model przypominający kolumnę o bardzo szerokiej podstawie zwieńczoną kapitelem (typ A). Przedstawia on społeczeństwo o dużych kontrastach, którego większość stanowią ludzie o najniższej pozycji społecznej.

Najmniej badanych (3%), opisując dzisiejsze społeczeństwo, wybrało typ E, w którym większość ludzi sytuuje się na górze i tylko niewielu na dole.

Postrzeganie struktury polskiego społeczeństwa bardzo wyraźnie zależy od własnej oceny warunków materialnych gospodarstw domowych. Respondenci źle oceniający swoją sytuację materialną najczęściej do opisu społeczeństwa wybierają typy, w których najliczniej reprezentowane są warstwy sytuujące się na dole hierarchii społecznej (21% typ A i 22% typ B). Badani charakteryzujący swoją sytuację jako przeciętną najczęściej uważają, że najlepiej nasze społeczeństwo opisuje model piramidy (typ B, 26%), a w drugiej kolejności model, w którym najliczniejsze są warstwy średnie (typ D, 21%). Z kolei ankietowani zadowoleni z własnych warunków materialnych najczęściej i wyraźnie częściej niż pozostali są zdania, że najtrafniejsze odzwierciedlenie naszej struktury społecznej stanowi typ D, w którym dominują warstwy średnie (34%).

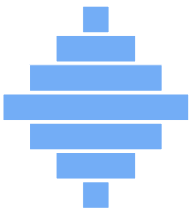

TABELA 1

Jakim społeczeństwem jest dziś Polska – który z rysunków jest temu najbliższy?					
Typy społeczeństw	Wskazania respondentów według terminów badań				
	1992*	1994	1997**	2013	2019
w procentach					
Typ A	51	44	41	31	13
Typ B	18	25	25	33	23
Typ C	6	8	9	12	19
Typ D	8	8	10	14	28
Typ E	4	3	3	5	3
Nie potrafię wybrać	13	12	13	6	14

* Dane z badań porównawczych *International Social Survey Programme*, przeprowadzonych w ramach Polskiego Generalnego Sondażu Społecznego. Por. B. Cichomski i Z. Sawiński, *Polski Generalny Sondaż Społeczny. Struktura skumulowanych danych 1992–1993*, Instytut Studiów Społecznych, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 1993

** Dane z badania przeprowadzonego na zlecenie Australijskiego Uniwersytetu w Canberze i Instytutu Studiów Politycznych PAN

RYS. 1. Typy społeczeństw

Jakim społeczeństwem jest dziś Polska – który z rysunków jest temu najbliższy?	W którym miejscu na rysunku umieścił(a)by Pan(i) siebie?																
Typ A Niewielka elita na górze, bardzo mało ludzi w środku i większość ludzi na dole 13%	N=125 <table border="1"> <tr><td>1 Góra</td><td>1%</td></tr> <tr><td>2</td><td>0%</td></tr> <tr><td>3</td><td>6%</td></tr> <tr><td>4</td><td>37%</td></tr> <tr><td>5</td><td>17%</td></tr> <tr><td>6</td><td>27%</td></tr> <tr><td>7 Dół</td><td>10%</td></tr> <tr><td>Brak danych</td><td>2%</td></tr> </table>	1 Góra	1%	2	0%	3	6%	4	37%	5	17%	6	27%	7 Dół	10%	Brak danych	2%
1 Góra	1%																
2	0%																
3	6%																
4	37%																
5	17%																
6	27%																
7 Dół	10%																
Brak danych	2%																
Typ B Społeczeństwo jak piramida – niewielka elita na górze, więcej ludzi w środku i najwięcej na dole 23%	N=219 <table border="1"> <tr><td>1 Góra</td><td>4%</td></tr> <tr><td>2</td><td>3%</td></tr> <tr><td>3</td><td>5%</td></tr> <tr><td>4</td><td>47%</td></tr> <tr><td>5</td><td>24%</td></tr> <tr><td>6</td><td>11%</td></tr> <tr><td>7 Dół</td><td>3%</td></tr> <tr><td>Brak danych</td><td>3%</td></tr> </table>	1 Góra	4%	2	3%	3	5%	4	47%	5	24%	6	11%	7 Dół	3%	Brak danych	3%
1 Góra	4%																
2	3%																
3	5%																
4	47%																
5	24%																
6	11%																
7 Dół	3%																
Brak danych	3%																
Typ C Piramida – z wyjątkiem tego, że na samym dole jest nieco mniej ludzi 19%	N=176 <table border="1"> <tr><td>1 Góra</td><td>1%</td></tr> <tr><td>2</td><td>3%</td></tr> <tr><td>3</td><td>12%</td></tr> <tr><td>4</td><td>45%</td></tr> <tr><td>5</td><td>30%</td></tr> <tr><td>6</td><td>7%</td></tr> <tr><td>7 Dół</td><td>1%</td></tr> <tr><td>Brak danych</td><td>1%</td></tr> </table>	1 Góra	1%	2	3%	3	12%	4	45%	5	30%	6	7%	7 Dół	1%	Brak danych	1%
1 Góra	1%																
2	3%																
3	12%																
4	45%																
5	30%																
6	7%																
7 Dół	1%																
Brak danych	1%																
Typ D Społeczeństwo, w którym najwięcej ludzi jest w środku 28%	N=267 <table border="1"> <tr><td>1 Góra</td><td>1%</td></tr> <tr><td>2</td><td>0%</td></tr> <tr><td>3</td><td>16%</td></tr> <tr><td>4</td><td>61%</td></tr> <tr><td>5</td><td>16%</td></tr> <tr><td>6</td><td>4%</td></tr> <tr><td>7 Dół</td><td>1%</td></tr> <tr><td>Brak danych</td><td>1%</td></tr> </table>	1 Góra	1%	2	0%	3	16%	4	61%	5	16%	6	4%	7 Dół	1%	Brak danych	1%
1 Góra	1%																
2	0%																
3	16%																
4	61%																
5	16%																
6	4%																
7 Dół	1%																
Brak danych	1%																
Typ E Większość ludzi na górze i tylko niewielu na dole 3%	N=28 <table border="1"> <tr><td>1 Góra</td><td>10%</td></tr> <tr><td>2</td><td>0%</td></tr> <tr><td>3</td><td>9%</td></tr> <tr><td>4</td><td>62%</td></tr> <tr><td>5</td><td>5%</td></tr> <tr><td>6</td><td>8%</td></tr> <tr><td>7 Dół</td><td>0%</td></tr> <tr><td>Brak danych</td><td>6%</td></tr> </table>	1 Góra	10%	2	0%	3	9%	4	62%	5	5%	6	8%	7 Dół	0%	Brak danych	6%
1 Góra	10%																
2	0%																
3	9%																
4	62%																
5	5%																
6	8%																
7 Dół	0%																
Brak danych	6%																
Nie potrafię wybrać 14%																	

IDEALNA STRUKTURA SPOŁECZNA

Badani zapytani, w jaki sposób polskie społeczeństwo powinno wyglądać, najczęściej wybierali model, zgodnie z którym najliczniejsze są warstwy średnie (typ D, 39%), a w drugiej kolejności model zbliżony do odwróconej piramidy, w którym więcej ludzi sytuuje się na górze niż na dole drabiny społecznej (typ E, 29%). Relatywnie rzadko wskazywano typy społeczeństw, w których liczne grupy sytuują się w niższych warstwach struktury społecznej.

Występują zauważalne rozbieżności między postrzeganą strukturą społeczną a wyobrażeniem o tym, jak powinno wyglądać idealne społeczeństwo. W porównaniu z oczekiwaniami wciąż zbyt dużo osób sytuuje się na dole hierarchii, a warstwy średnie i wyższe są za mało liczne.

Za koncepcją społeczeństwa, w którym przeważają warstwy średnie, a ludzie o bardzo niskiej i bardzo wysokiej pozycji stanowią margines (typ D), najczęściej opowiadają się ankietowani w wieku 18–24 lat (47%) oraz 35–44 lat (46%), badani z małych miast do 20 tys. mieszkańców (42%) oraz od 100 tys. do 500 tys. mieszkańców (41%), a także mieszkańcy wsi (41%), respondenci z wykształceniem wyższym (43%) lub średnim (42%), o dochodach przypadających na osobę w gospodarstwie domowym od 1500 zł do 3000 zł (45%), bardziej zadowoleni z warunków materialnych gospodarstw domowych.

Z kolei model, w którym więcej ludzi sytuuje się na górze niż na dole drabiny społecznej (model E), relatywnie często wskazywany jest przez badanych w wieku 25–34 lat (40%), z miast od 20 tys. do 100 tys. mieszkańców oraz ponadpółmilionowych (po 36%), respondentów z wykształceniem średnim lub wyższym (32–33%) oraz o najniższych i najwyższych dochodach przypadających na osobę w gospodarstwie domowym (34% ankietowanych o dochodach *per capita* do 1500 zł i 35% o dochodach wynoszących 3000 zł i więcej).

TABELA 2

Jak Polska powinna wyglądać – który z rysunków wybrał(a)by Pan(i)?

Typy społeczeństw	Wskazania respondentów według terminów badań				
	1992	1994	1997	2013	2019
	w procentach				
Typ A	2	2	1	4	2
Typ B	8	7	5	8	9
Typ C	6	7	6	7	9
Typ D	39	37	38	47	39
Typ E	28	32	33	27	29
Nie potrafię wskazać	16	15	17	7	12

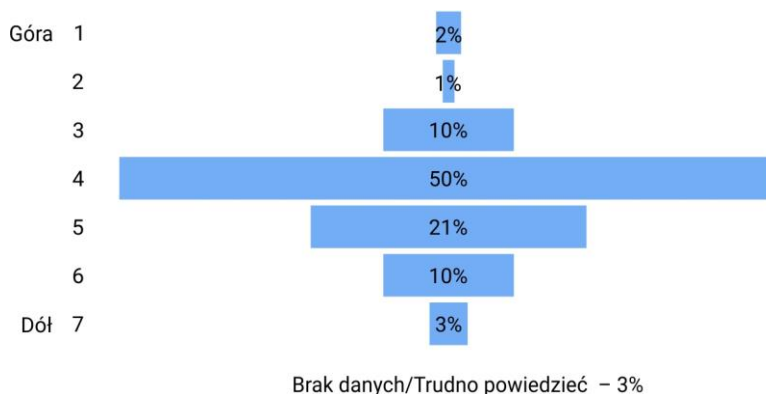
ZMIANY W POSTRZEGANIU WŁASNEGO MIEJSCA W STRUKTURZE SPOŁECZNEJ

Podobnie jak w ubiegłych latach pytaliśmy respondentów o wskazanie, w którym miejscu na wybranym rysunku umieściliby siebie i swoją rodzinę – na dole, na górze czy gdzieś pośrodku. W ciągu ostatnich sześciu lat bardzo wyraźnie poprawiło się postrzeganie własnego miejsca w strukturze społecznej. Połowa badanych (50% – o 10 punktów procentowych więcej niż w 2013 roku i o 29 punktów więcej niż w 1994.) umieszcza siebie i swoją rodzinę pośrodku drabiny społecznej. Pozostali zdecydowanie częściej sytuują się poniżej, niż lokują się powyżej środka (34% wobec 13%). Warto zwrócić uwagę, że ta przewaga lokujących się poniżej środka nad tymi sytuującymi się powyżej sukcesywnie spada, od kiedy monitorujemy tę kwestię. W roku 1994 sytuujących się poniżej środka było dziesięciokrotnie więcej, trzy lata później – dziewięciokrotnie, w roku 2013 – blisko pięciokrotnie, a obecnie mniej więcej trzykrotnie.

Postrzeganie własnego miejsca w strukturze społecznej ściśle wiąże się z jej całościowym obrazem. Niskie pozycje (poniżej środka) w hierarchii społecznej najczęściej przypisują sobie badani, którzy uważają, że najlepiej nasze społeczeństwo opisuje typ A – model z najliczniejszą warstwą najniższą. Z kolei relatywnie najlepiej swoje położenie w hierarchii społecznej postrzegają osoby, które za najtrafniej odzwierciedlające nasze społeczeństwo uznają typy: E (gdzie najwięcej osób lokuje się w górnych warstwach społecznych) oraz D (z dominującymi warstwami średnimi).

Obraz społeczeństwa utworzony na podstawie subiektywnych ocen położenia w strukturze społecznej jest zbliżony do najczęściej wybieranego jako najlepiej opisujący stan naszego społeczeństwa i zarazem najbardziej pożądanego modelu (typ D), przy czym w porównaniu z nim więcej osób sytuuje się poniżej środka hierarchii społecznej. Jednocześnie autoportret ten jest bardziej korzystny od dwóch innych typów relatywnie często wskazywanych jako najlepiej opisujące nasze społeczeństwo – przypominających piramidy (typ B i C), w których warstwy niższe są najliczniej reprezentowane.

RYS. 2. W którym miejscu umieścić(a)by Pan(i) siebie i swoją rodzinę – na górze, gdzieś w środku czy raczej na dole?

Postrzeganie własnego miejsca w strukturze społecznej ściśle zależy od położenia materialnego. Osoby sytuujące się powyżej środka wyraźnie częściej niż pozostałe są zadowolone z warunków materialnych swoich gospodarstw domowych oraz zdecydowanie częściej niż inne mają najwyższe dochody *per capita* (wynoszące co najmniej 3000 zł). Zauważyć można ponadto, że wraz ze wzrostem zadowolenia z warunków materialnych rośnie tendencja do lokowania się pośrodku hierarchii społecznej, a spada do sytuowania się poniżej. Dodatkowo badani umieszczający się w dolnych warstwach struktury społecznej osiągają wyraźnie częściej niż pozostali najniższe dochody *per capita* – nieprzekraczające 1500 zł (43-48% w zależności od kategorii dochodowej). Z analizy różnicowań społeczno-demograficznych wynika ponadto, że istotne znaczenie w tym kontekście odgrywiają wykształcenie, wiek oraz miejsce zamieszkania. Absolwenci wyższych uczelni wyraźnie częściej niż pozostali lokują się w górnych warstwach (powyżej środka) struktury społecznej, nieco częściej pośrodku i wyraźnie rzadziej niż inni – poniżej środka. Biorąc pod uwagę wiek, zauważyć można, że wyżej w strukturze społecznej lokują się młodszy ankietowani. Najczęściej pozycje powyżej środka w hierarchii przypisują sobie ankietowani w wieku 25-34 lat (21%), pośrodku – respondenci w wieku 18-34 lat (55-61% w zależności od kategorii wiekowej), a poniżej środka – najstarsi badani w wieku 65 lat i więcej (40%). Uwzględniając natomiast miejsce zamieszkania, zaobserwować można, że w górnych warstwach struktury społecznej częściej lokują się mieszkańcy największych, ponadpółmilionowych miast (28%), a w niższych – mieszkańcy wsi (37%).

TABELA 3

W którym miejscu umieścić(a)by Pan(i) siebie i swoją rodzinę – na górze, gdzieś w środku czy raczej na dole?		Postrzegana struktura społeczna																							
		Wskazania respondentów według terminów badań																							
		Typ A				Typ B				Typ C				Typ D				Typ E*				Ogółem			
		'94	'97	'13	'19	'94	'97	'13	'19	'94	'97	'13	'19	'94	'97	'13	'19	'94	'97	'13	'19	'94	'97	'13	'19
		w procentach																							
Góra	1	0	0	1	1	1	0	0	4	0	1	1	1	0	1	1	1	3	0	3	10	0	0	1	2
	2	1	1	0	0	0	1	0	3	1	0	1	3	3	2	1	0	4	0	2	0	1	1	1	1
	3	5	3	7	6	7	6	6	5	3	9	11	12	14	12	16	16	5	14	5	9	6	6	8	10
	4	13	20	31	37	22	31	38	47	30	31	44	45	49	57	57	61	38	33	47	62	21	29	40	50
	5	17	23	19	17	37	33	28	24	31	35	21	30	21	20	17	16	19	29	25	5	25	27	22	21
	6	32	27	25	27	21	18	20	11	27	18	16	7	10	4	6	4	14	18	11	8	26	21	18	10
Dół	7	31	24	16	10	12	9	8	3	8	6	4	1	3	4	2	1	17	4	8	0	21	15	9	3
Brak danych / Trudno powiedzieć		0	1	1	2	0	2	0	3	0	0	2	1	0	1	1	1	0	2	0	6	0	2	1	3

* Wynik należy traktować ostrożnie ze względu na niewielką liczbę obserwacji

***

Po raz pierwszy w historii naszych badań najczęściej wybieranym modelem do opisu społeczeństwa jest ten, w którym najliczniejsze są warstwy średnie. Nadal jednak osoby w ten sposób postrzegające społeczeństwo należą do mniejszości, a znaczna grupa badanych uważa, że najtrafniej odzwierciedlają je modele zbliżone do piramidy – w których warstwy położone niżej są bardziej liczne. Biorąc pod uwagę zarówno ostatnie sześć lat, jak i dłuższą perspektywę, sięgającą początku lat dziewięćdziesiątych, można zauważyć, że postrzegamy nasze społeczeństwo jako coraz bardziej egalitarne, w którym coraz więcej osób sytuuje się pośrodku hierarchii społecznej, a coraz mniej w jej dolnych warstwach. Obraz struktury utworzony na podstawie subiektywnych ocen położenia w hierarchii społecznej potwierdza tę zależność.

Nadal jednak występują rozbieżności między postrzeganą strukturą społeczną a wyobrażeniem o tym, jak powinno wyglądać idealne społeczeństwo. W porównaniu z oczekiwaniami wciąż zbyt dużo osób sytuuje się na dole hierarchii, a warstwy średnie i wyższe są zbyt mało liczne.

Opracowała

Małgorzata Omyła-Rudzka